

"És possible parlar sobre bellesa amb l'art actual"

Entrevista al pintor espanyol d'art contemporani David López

El passat divendres 15 de juliol, al Palau de la Música de València, es clausurava una exposició que ha estat diversos mesos oberta al públic, del pintor espanyol David López. Una obra d'aquesta exposició integra la mostra d'art contemporani Art + Fe, Precisament, la clausura de l'exposició a València es va dur a terme mitjançant una espècie de "Atri dels Gentils" de l'art, en què van participar un músic i una poetessa. López creu que és necessari que el cristianisme sigui capaç de dialogar amb l'art actual.

David López (València, 1972) ha exposat fins ara a València, Madrid, París i Nova York, en exposicions tant individuals com col·lectives. És assessor cultural de l'Institut Cervantes de París. És també un dels col·laboradors del pintor i iniciador del Camí Neocatecumenal, Kiko Argüello, en la realització de pintures murals d'icones.

La seva obra no és -ni pretén ser- art sacre. No obstant això, vol ser una reflexió sobre la possibilitat de dialogar amb la fe, com ell mateix explica en aquesta entrevista concedida a ZENIT.

- ¿És possible que l'art contemporani entre en diàleg amb el pensament cristià? Com pot fer-ho?

No només és possible, sinó que és necessari. La filosofia i l'antropologia que l'acompanya es tradueixen en cultura. Nietzsche té una conseqüència cultural, que és l'art de Duchamp. Quan Nietzsche moria, estava naixent Duchamp com a artista: Nietzsche va dir "Déu no existeix", i trenta anys després, el seu "fill" cultural diria: "la bellesa no existeix".

Cito a Duchamp perquè és el pare de tot l'art contemporani. No existeix la bellesa perquè no existeix Déu. Ell fa un acte irònic, que és agafar un urinari i posar-lo com a obra seva en una sala d'exposicions. En diuen irònic... per a mi és fins i tot un acte violent. Quan desapareix Déu desapareix la fe, desapareix el sentit del patiment ... Duchamp va viure entre dues guerres mundials, en un període d'escepticisme. Si no existeix Déu, com podem parlar d'una cosa tan absurd com la bellesa? Des d'aleshores, l'art pren aquest camí.

De fet, avui parlar de la bellesa és una cosa que no té molt sentit. Però és una qüestió que jo vull tornar a proposar com a valor. S'han escrit centenars de coses sobre la bellesa, de fet la meua intenció no és proposar alguna cosa nova, sinó actualitzar una cosa que sempre ha estat, perquè ja no hi és.

Com cristià, en la meua obra està sempre això, perquè el que un viu és el que reflecteix, faci un ocell o faci una llimona. En aquest sentit, la meua recent exposició de València anava una mica més enllà, ja que vaig agafar un motiu antropològicament cristià, per parlar de l'existència de Déu, de l'existència de la bellesa, de l'existència del sentit.

La gent s'acosta a un paisatge, contempla un paisatge, i li agrada, sent un plaer estètic, un plaer que està lligat a l'amor. I ja està, no té perquè aprofundir més. Pel que conforma aquesta experiència estètica, hi ha una matemàtica, però l'espectador no necessita entendre-la. Un no necessita entendre científicament una taronja per gaudir-ne, encara que hi hagi una explicació científica: la combinació de sucres amb aminoàcids etc.

Quan hi ha alguna cosa bella, hi ha una matemàtica, una relació entre materials, textures, etc. i això conforma la bellesa. La major part de les persones en gaudeix, però els artistes són capaços d'acostar-se intuïtivament a la relació que hi ha darrere d'aquesta bellesa: les matèries es donen valor mútuament perquè estan en relació.

Els artistes ho traduïm en obres, materials, textures, colors... per exemple, una corba necessita una recta, una taca necessita una línia, un color pla necessita un color desfet... aquestes són les eines amb les que es recrea la bellesa, sigui en pintura com en música, on el so necessita del silenci.

Això forma part de l'experiència existencial de l'home, i té a veure amb la benedicció: qui mai hagi experimentat el fred, no sap el que és la calor. Si mai haguéssim passat fred, mai podríem beneir per tenir una llar de foc, si mai hem passat gana, no podríem beneir per menjar un bon xai de Segòvia... Tot està en relació, i contribueix a donar-se valor mútuament.

Els artistes traduïm aquesta relació que hi ha a la matèria en formes i colors, això és un quadre. I aquest quadre ha de ser bell en la seva relació de matèries, sigui una Mare de Déu, un ruc, o no sigui res. Aquest és el primer nivell de l'art.

En el meu cas, a més, m'interessa donar-li un contingut, i aquest seria un segon nivell. Aquestes formes que han de "funcionar" entre si i ser belles, a més han de tenir un contingut. Perquè l'art no és només relació entre matèries, sinó que és relació entre persones, és comunicació.

Aquest és un altre aspecte que la postmodernitat ha trencat, en exaltar l'individualisme. Molts artistes, si els preguntes el significat de la seva obra, neguen que el tingui, sinó que pinten per a si mateixos, es tanquen al diàleg, *"no volen dir res"*.

Hi ha un tercer nivell de l'art, i és el de relació espiritual. L'art sempre ha estat espiritual, ha expressat relació amb el diví, el que no s'ha de confondre amb l'art pròpiament sacre. Des Altamira fins al segle XX, l'art sempre ha expressat l'espiritual, és precisament en el segle XX quan apareix, per primera vegada en la història, la societat "atea".

Sempre hi ha hagut persones no creients, però aquest mai havia estat un plantejament de la pròpia societat. L'art, com va dir Joan Pau II als artistes, és *"nostàlgia de Déu"*.

Per això, per a un humanista ateu d'avui, el concepte "bellesa" no té sentit ... i tenen raó, perquè en aquest segle, la bellesa s'ha banalitzat, s'ha convertit en un article econòmic. La bellesa s'ha utilitzat per sublimar la realitat, però no per transcendir-la. Sublimar suposa canviar la realitat, "fer Photoshop"; transcendir la realitat és saber veure a través d'ella.

- ¿El problema seria llavors arribar a un concepte universalment acceptat de bellesa?

Aquest és el punt, en efecte. En un llibre recent, Umberto Eco escriu: *"Déu ha mort, la bellesa ha deixat d'existir, la història ha acabat"*. En desaparèixer Déu, desapareix un concepte universal de la bellesa, que és un dels seus atributs. Amb el relativisme i el subjectivisme, ja no hi ha cabuda per l'universal.

En la meua exposició vaig posar una cita del cineasta rus Tarkowsky, un dels grans d'aquesta època, que diu: *"Una imatge és una impressió de la veritat, a la qual dirigir la mirada dels nostres ulls cecs"*. Hi va haver algun que en llegir es va molestar: la veritat, què és la veritat, què es creu aquest...

Hi ha una altra qüestió, jo en la meua obra intento posar en relació l'universal amb el particular, perquè en el particular, en el quotidià, hi ha els universals més importants, com l'amor.

- ¿Pot ser que un artista no cregui que existeix la bellesa perquè no té experiència personal d'ella? És a dir, és possible que un segle XX tan violent i dur com hem viscut hagi influït en l'art?

Compte, això no és del tot així. L'artista té una intuïció de la bellesa, encara que no hagi sentit mai parlar de Déu o no cregui en ell. Però indubtablement l'art contemporani és fruit del segle XX, i expressa l'antropologia que aquest ha produït.

És el cas de Duchamp i del món d'entreguerres i postguerra en què va viure. Després d'ell, vénen dos artistes, que juntament amb Duchamp formen la "trinitat" de l'art contemporani: Joseph Beuys i Andy Warhol. Ambdós expressen aquesta antropologia: per Andy Warhol, l'art és diners, sense embuts, per Beuys, l'art és malenconia, solitud de l'artista amb si mateix.

Respecte a la seva pregunta, tinc un amic pintor, Joan Olivares, que per a mi és un dels millors, si més no d'Espanya. És un pintor que té experiència de bellesa, perquè els seus quadres són d'una veritable bellesa. És art abstracte, però utilitza una combinació de materials que expressa una intuïció de quelcom que hi ha a la natura. Si parles amb ell, potser no sàpiga expressar amb paraules, però ho ha entès, perquè si no no podria pintar així.

- Llavors, un artista necessita tenir una "revelació" personal sobre el que és bell, encara que no sàpiga connectar amb una bellesa universal, però que és la seva "manera particular" de buscar...

Això és, en efecte. De fet, una de les sèries de la meva última exposició a València es diu "*art és revelació*". De fet, reconèixer que l'art és una revelació suposa un acte d'humilitat: no és una "genialitat" d'un, sinó que és una cosa que se'ns ha revelat, que se'ns ha confiat.

Un altre cavall de batalla és la dicotomia entre originalitat i tradició. Avui hi ha una idolatria de l'originalitat, d'una originalitat mal entesa. L'originalitat ve del nostre mateix ser persona, única i irrepètible. L'originalitat apareix quan un es sincera, es mostra a si mateix.

- Aquesta pèrdua del sentit universal de bellesa, pot haver afectat també a l'art sacre?

La fe és veritablement acollida quan es transforma en cultura, han dit els dos últims Papes. Això és profundíssim: si el teu evangelitzar a una persona, com saps si aquesta evangelització ha "pres cos" en ella? Només és visible si s'ha transformat en cultura, en forma de viure. Segons es creu, així es viu.

En alguns llocs de l'Església hi ha avui un eclecticisme en l'art, una fugida de la tradició. Caldria preguntar-se si això no reflecteix una crisi de fe molt més profunda.

Cal assenyalar un altre aspecte: l'Occident cristià ara està vivint un procés d'acostament a l'Orient, i això anirà a més, a molt més. El dia que estiguem més propers, començarem a "beure" moltes coses d'Orient que ens ajudaran moltíssim. Per exemple, la importància que ells donen a la bellesa.

- Una curiositat respecte a la seva obra, que crida molt l'atenció, per què s'utilitza tant el blanc? Blancs purs, crema, blancs trencats, opacs o transparents, de diferents textures ... i els negres no són sòlids, no són consistents ni definits.

És importantíssim

- Per què?

No ho sé, és una intuïció meva, però és molt important. Mai ho he articulat de forma lògica... és una pregunta difícil de contestar.

Vaig a fer una confessió: a mi, la pel·lícula que més por m'ha donat, la vaig veure als 7 anys, és la Guerra de les Galàxies. Quan comença la pel·lícula, l'atac a la nau, la porta explota i entren els dolents ... ¡Vestits de blanc! El blanc no podia ser per a mi el color del mal... Allò em va terroritzar, encara recordo la por que vaig passar.

En realitat, el blanc és un color que s'utilitza molt en l'art conceptual, perquè és un color neutre, que permet centrar l'atenció en el que es vol expressar. En el meu cas, en el cas de la meua obra... D'alguna manera, el blanc està lligat a les coses veritables.

- En concloure l'exposició de València, es va fer una mena de "Atri dels Gentils" artístic. Expliqueu-ho una mica.

La preocupació del Papa per crear un "Atri dels Gentils" és una intuïció que alguns artistes havíem compartit. En realitat, és una cosa que feia sant Felip Neri: a la gent que no anava a entrar a l'Església a escoltar una predicació, per dificultat, prejudicis o el que sigui, com entrar en diàleg amb ells?

Neri es va adonar que la cultura era un vehicle important per al diàleg, perquè hi ha veritats comuns que ens són comuns a molts - la veritat, la bondat, la bellesa - i cal buscar el que ens uneix i no el que ens desuneix . Llavors, organitzava tardes de concerts, que eren seguits de tertúlies. En elles participava un dels grans músics de l'època, Palestrina.

A la JMJ, entre els artistes que participem en l'exposició d'art contemporani hi ha catòlics, protestants i ortodoxos, però indubtablement serà un punt de trobada amb la modernitat.

La meua aportació, una obra de la sèrie Nowa Huta, és un gran Crist. El llenguatge és contemporani. Una persona no creient que entre a veure reconeixerà el llenguatge, encara que pugui no conèixer el contingut. Però també hi ha persones entre els cristians que mai anirien a una exposició d'art contemporani, perquè no entenen aquest llenguatge, però que sí que reconeix el contingut.

El llenguatge de l'art contemporani és molt interessant i té moltes possibilitats. La meua obra vol, en aquest sentit, ser un pont.

Per què Nowa Huta? És famós el projecte comunista a Polònia de fer una ciutat sense Déu, la ciutat moderna del futur. Als pocs mesos de viure allà, els habitants comencen a aixecar una creu al lloc on es reuneixen a resar. A la nit resaven, pel dia les autoritats els derrocaven la creu. Així van estar anys, posant la creu que al dia següent els derrocaven.

De fet, segons el cardenal Cordes, hi va néixer el concepte de "nova evangelització" del papa Joan Pau II .

No ho sabia! Fa dos anys vaig estar allà, a Nowa Huta. Volia anar a veure-ho. És molt impressionant.

Tornant al nostre petit "Atri" artístic de València, va venir una poetessa cubana exiliada a Espanya a veure l'exposició, i va proposar escriure uns textos -bellíssims, per cert- sobre l'art com a relació. Un amic meu músic va compondre una obra amb el mateix tema. Es va celebrar el dia de la clausura, el 15 de juliol. Una experiència molt positiva, molt bonica.

Per Inma Álvarez (ZENIT 28 juliol 2011)